DAVLAT VA NODAVLAT TELERADIOKOMPANIYALARINING RAQAMLI AXBOROT MAYDONIDAGI ROLI: BUXORO VILOYATI MISOLIDA

Turdiyev Ma'mur Rustamovich
Toshkent Amaliy Fanlar Universiteti
"Tarix va Ijtimoiy fanlar" kafedrasi
katta o'qituvchisi
Doi: https://doi.org/10.5281/zenodo.20207301

Annotatsiya: Mazkur maqolada Buxoro viloyatidagi davlat va nodavlat teleradiokompaniyalarining raqamli axborot makonidagi o'rni va ularning ijtimoiy-iqtisodiy hamda madaniy jarayonlarni yoritishdagi zamonaviy yondashuvlari tahlil qilinadi. Raqamli texnologiyalar asosida media faoliyatining transformatsiyasi ham ko'rib chiqiladi.
Kalit so'zlar: teleradiokompaniya, raqamli media, axborot makoni, Buxoro, jurnalistika, ijtimoiy hayot, madaniyat, media transformatsiya, davlat OAV, nodavlat OAV.

Аннотация: В статье рассматривается роль государственных и негосударственных телерадиокомпаний Бухарской области в цифровом информационном пространстве. Анализируются современные подходы к освещению социально-экономических и культурных процессов, а также трансформация медиадеятельности на основе цифровых технологий.
Ключевые слова:телерадиокомпания, цифровые медиа, информационное пространство, Бухара, журналистика, социальная жизнь, культура, медиа трансформация, государственные СМИ, негосударственные СМИ.

Annotation: This article analyzes the role of state and non-state television and radio companies in the digital information space of the Bukhara region and their modern approaches to covering socio-economic and cultural processes. The transformation of media activities based on digital technologies is also examined.
Keywords: television and radio company, digital media, information space, Bukhara, journalism, social life, culture, media transformation, state media, non-state media.

Yangi asr boshlaridan boshlab globallashuv va raqamli texnologiyalar jadal rivojlanishi axborot va ommaviy kommunikatsiya vositalarining barcha sohalariga tub o'zgarishlar kiritmoqda. Ayniqsa, ommaviy axborot vositalari – xususan, teleradiokompaniyalar axborotni yetkazishda ilgari mavjud bo'lmagan yangi imkoniyatlarga ega bo'ldilar. Raqamli platformalar va internet tarmog'i orqali axborotni tez, samarali va interaktiv tarzda tarqatish imkoniyati OAVning ijtimoiy hayotdagi rolini yanada kuchaytirmoqda. Bu jarayonda davlat va nodavlat teleradiokompaniyalari orasidagi funksional farqlar, ularning axborot siyosatidagi o'rni va yondashuvlari tobora muhim ahamiyat kasb etmoqda.

O'zbekistonning barcha hududlari qatori Buxoro viloyatida ham axborot-kommunikatsiya sohasida sezilarli o'zgarishlar ro'y bermoqda. Aholining ijtimoiy-iqtisodiy, madaniy va siyosiy hayoti haqida keng jamoatchilikka ma'lumot yetkazishda davlat va nodavlat teleradiokompaniyalari faoliyatining ahamiyati beqiyosdir. Buxoro viloyatining ko'p asrlik tarixiy-madaniy merosi, turistik salohiyati va bugungi kundagi ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyoti haqida aholiga va butun jahon hamjamiyatiga axborot tarqatishda zamonaviy media vositalarining samarali qo'llanilishi dolzarb masala hisoblanadi.Raqamli axborot maydonida raqobatbardoshlik, auditoriyaga mo'ljallangan kontent yaratish, ommaviylik va interaktivlik kabi omillar teleradiokompaniyalarning strategiyasiga bevosita ta'sir ko'rsatmoqda. Shu nuqtai nazardan, davlat va nodavlat teleradiokompaniyalarining

faoliyatini o‘rganish, ularning raqamli media makonidagi roli, imkoniyatlari va muammolarini tahlil qilish ilmiy va amaliy jihatdan muhimdir.

Mazkur tadqiqotning asosiy maqsadi – Buxoro viloyatidagi davlat va nodavlat teleradiokompaniyalarining raqamli axborot maydonidagi o‘rnini aniqlash, ularning ijtimoiy-iqtisodiy va madaniy jarayonlarni yoritishdagi funksional xususiyatlari hamda raqamli transformatsiya sharoitidagi rivojlanish istiqbollarini tahlil qilishdan iboratdir.

1. Davlat va nodavlat teleradiokompaniyalarining zamonaviy OAV tizimidagi o‘rni. O‘zbekiston Respublikasida ommaviy axborot vositalari sohasida olib borilayotgan islohotlar OAV erkinligini ta’minlash, axborot manbalarining xilma-xilligini oshirish va fuqarolarning axborot olish huquqini kengaytirishga qaratilgan. Shu jumladan, teleradiokompaniyalar faoliyatining huquqiy asoslari “Ommaviy axborot vositalari to‘g‘risida”gi Qonun, “Axborot erkinligi to‘g‘risida”gi Qonun hamda Prezident qarorlarida belgilangan [PQ–4995-sonli qarori].Davlat teleradiokompaniyalari odatda rasmiy axborotlarni yetkazish, ijtimoiy barqarorlikni saqlash va ijtimoiy muhim mavzularni yoritish bo‘yicha yetakchi rol o‘ynaydi. Nodavlat teleradiokompaniyalari esa ko‘proq tanqidiy, tahliliy va muqobil yondashuvlarni taklif etib, media xilma-xilligini ta’minlaydi. Ushbu ikki turdagi OAV o‘zaro raqobat va hamkorlikda axborot makonini boyitmoqda.

2. Raqamli texnologiyalar va teleradiokompaniyalar faoliyatining transformatsiyasi:So‘nggi yillarda internet, mobil ilovalar, sun’iy intellekt va raqamli platformalarning ommalashuvi teleradiokompaniyalar faoliyatini tubdan o‘zgartirdi [Safarov, Sh.2020]. An’anaviy efir orqali eshittirish va ko‘rsatuvlar tarqatishdan tashqari, hozirda aksariyat kompaniyalar YouTube, Telegram, Instagram, Facebook va TikTok kabi platformalarda faoliyat yuritmoqda. Raqamli formatga o‘tish axborotni vizual, interaktiv va tezkor usullarda yetkazishga zamin yaratdi. Buxoro viloyatidagi “Buxoro” davlat teleradiokompaniyasi ham o‘z faoliyatini raqamli platformalarga moslashtirib, turli ijtimoiy tarmoqlarda kontent ishlab chiqmoqda. Xususan, turizm, tarixiy meros, ijtimoiy muammolar va mahalliy tadbirlar bo‘yicha tayyorlangan ko‘rsatuvlar ko‘p auditoriyaga ega bo‘lmoqda.

3. Buxoro viloyatidagi ijtimoiy-iqtisodiy va madaniy hayotni yoritishda teleradiokompaniyalar roli. Buxoro viloyati — O‘zbekistonning tarixiy, turistik va iqtisodiy jihatdan muhim hududlaridan biri hisoblanadi. Teleradiokompaniyalar bu hududda bo‘layotgan ijtimoiy-iqtisodiy islohotlar, infratuzilma loyihalari, tadbirkorlik faoliyati, madaniy merosni asrash bo‘yicha tadbirlar, san’at va adabiyot yangiliklarini keng yoritib bormoqda [McQuail, D.2010]. OAVlari ko‘proq rasmiy voqealar, mahalliy hokimiyat tashabbuslari va rivojlanish strategiyalariga urg‘u berayotgan bo‘lsa, nodavlat teleradiokompaniyalar ko‘proq jamiyatdagi muammolar, ijtimoiy noroziliklar va xalq fikriga asoslangan materiallarni ishlab chiqmoqda. Bu esa jamiyatda muqobil fikr shakllanishiga xizmat qilmoqda.

4. Muammolar va imkoniyatlar: tahliliy yondashuv:Teleradiokompaniyalar raqamli axborot makonida o‘z o‘rnini mustahkamlashda qator muammolarga duch kelmoqda:

Texnik va infratuzilmaviy cheklovlar – viloyatlarda yuqori sifatli internet va media texnologiyalariga kirish imkoniyatining chegaralanganligi;

Kadrlar masalasi – zamonaviy raqamli jurnalistika talablariga mos malakali mutaxassislarning yetishmasligi;

Kontent sifatidagi farqlar – ba’zi teleradiokompaniyalar tomonidan kontent yaratishda professional yondashuvning pastligi;

Moliyaviy mustaqillik – nodavlat OAVlar ko‘pincha homiylar va grantlarga bog‘liq bo‘lib, barqaror rivojlanishga erisha olmayapti [Fahriddinova, N.F.2024]. Shu bilan birga, imkoniyatlar ham mavjud: yoshlar auditoriyasining kengayishi, mobil qurilmalar orqali media iste’moli ortib borishi, onlayn tahliliy dasturlar va podkastlar kabi yangi janrlarning ommalashuvi.

Xulosa qilib aytganda, Buxoro viloyatida faoliyat yuritayotgan davlat va nodavlat teleradiokompaniyalari raqamli axborot maydonida muhim kommunikativ vazifalarni bajarib kelmoqda. Ular ijtimoiy-iqtisodiy, madaniy, siyosiy hayotning asosiy jabhalarini yoritish, fuqarolarni xabardor qilish va jamoatchilik fikrini shakllantirishda muhim vositaga aylanmoqda. Raqamli texnologiyalar ushbu kompaniyalarning salohiyatini oshirish, interaktivlikni kuchaytirish va auditoriyani kengaytirish imkonini berdi. Biroq, teleradiokompaniyalar faoliyatida texnik, kadrlar va moliyaviy muammolar mavjud bo‘lib, ularni hal etish zamonaviy OAV raqobatbardoshligini ta’minlash uchun muhimdir. Shuningdek, axborotning sifatli, xolis va tezkor yetkazilishi teleradiokompaniyalar faoliyatida doimiy e’tiborda bo‘lishi lozim. Ularning davlat va jamiyat o‘rtasidagi axborot ko‘prigiga aylanishi uchun raqamli savodxonlikni oshirish, yangi media formatlardan foydalanish va ijodiy yondashuv zarurdir.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021-yil 10-fevraldagi PQ–4995-sonli qarori “Ommaviy axborot vositalarini qo‘llab-quvvatlash va jurnalistik faoliyatni rivojlantirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”.
2. Safarov, Sh. (2020). Zamonaviy jurnalistika va raqamli media muhit. Toshkent: Akademnashr.
3. Mc Quail, D. (2010). Mass Communication Theory (6th ed.). London: SAGE Publications.
4. Fahriddinova, N.F. (2024). "O‘zbekiston hududiy OAVlarining raqamli transformatsiyasi: tahlil va istiqbollar", Axborot va Kommunikatsiya ilmiy jurnali, №1.